

преПОРУКА ПЕДАГОГА

Педагошки оквир: настава на даљину

Многобројна истраживања наводе да рачунарска технологија сама по себи не мења процес учења, већ да разлику у учењу прави начин на који се она користи у настави. У литератури се стога наводи да коришћење рачунарске технологије у образовању није питање простог додавања појединачних рачунарских и дигиталних алата, већ питање промишљања њене функције и улоге у контексту остваривања образовно-васпитних циљева и исхода.

Аутори који се баве истраживањем начина на који се учење ученика може побољшати посредством технологије, говоре о сложеној интеракцији која постоји између предметно-специфичног знања (односно садржаја наставног предмета), педагошког знања и знања о специфичним карактеристикама технологије, а за коју претпостављају да је темељ успешног рачунарски подржаног учења (видети [TPACK](#) модел). Други аутори, рачунарску технологију посматрају као средство у настави, попут креде, табле или уџбеника. Један од таквих модела јесте [CAMP модел](#) који је развио др Рубен Пуентедура, професор са Харварда. Сматрајући да ефекти коришћења технологије у настави зависе од начина на који се користи, разликовао је процес побољшања и процес трансформације учења посредством технологије. Прва два начина се односе на побољшање учења, док се друга два односе на трансформацију учења.

1. **Супституција** се дешава када нове технологије мењају старе, а процес учења остаје исти (пример је употреба беле табле уместо зелених табли у настави или писање реферата у Word документу, уместо у свесци).
2. **Допуна (Аргументација)** настаје када одређена технологија утиче на повећану функционалност задатка. Задатак остаје исти, али коришћење технологије повећава његову функционалност - писање реферата користећи Word документ или GoogleDос, у којима је ученицима омогућено да преброје речи, правопис, пронађу додатну литературу, поделе документ (wordcount, grammar, share, sort). Писање реферата остаје главна активност ученика, али се процес израде и учења шири.
3. **Модификација** подразумева трансформацију учења, јер се рачунарска технологија користи за редизајнирање, редефинисање и суштинско мењање почетне идеје задатка (пример: писање реферата у коме ће поједини делови текста имати хиперлинк ка другој литератури, видео материјалу, фотографијама). У том смислу, реферат о нпр. Другом светском рату, не сведочи само о садржају, информацијама до којих је ученик дошао и приказао их у реферату, већ и о низу других активности које је ученик морао да предузме а да би сачинио реферат - претраживање интернет ресурса, критички избор између релевантне литературе, анализа и доношење одлука око избора фотографије, навођење референци. У том смислу, процес учења се мења и трансформише обухватајући низ различитих активности ученика.
4. **Редефиниција** подразумева креирање нових задатака (који су били "невероватни" и немогући пре тога). Пример: Реферат се пише у сарадњи са ученицима из одељења или старијим ученицима, сваки од ученика сарађује са другим док истовремено сваки појединачни ученик постаје извор знања за другог. Пример оваквог учења јесу велике онлине заједнице (online communities) које заједно раде на решавању одређеног проблема.

Сваки од ових начина јесте начин унапређивања наставе и тако се треба посматрати. *Да ли желим да користим рачунарску технологију у настави, ако користим технологију, шта желим да постигнем (у контексту образовно-васпитних циљева), ако користим*

технологију шта у учењу ученика желим да променим су кључна питања која треба да воде процес развијања рачунарски подржане наставе.

У околностима када је настава на даљину нужност, а не избор наставника за унапређивање наставе, ове практичне смернице би требало да помогну у планирању, организацији и реализацији наставе на даљину:

1. Настава на даљину мења класичне поставке планирања и организације наставе

- **фокус је на ученику и активностима које он предузима, а да би одговорио на постављење задатке**

Настава на даљину не подразумева већи број домаћих задатака, већ другачији начин у изради онога што ученици добијају као “домаћи задатак”. У класичној настави, наставник је тај који прави поређења, бира литературу, показује значајне примере, указује на сликовне приказе, користи асоцијације, анализира и закључује, а како би ученици боље савладали и разумели одређен садржај. Сада су све те активности бар делом, пренесене на ученика. Уместо наставника, ученик постаје неко ко “прича причу”, а наставник “само” води процес. Стога, у планирању треба осмислити пар кључних активности (око кључних циљева и исхода) које ученику омогућавају да сам тражи информације, бира, истражује, анализира, доноси закључке и решава проблем. Поред планирања и осмишљавања кључних активности, наставник планира и све улоге ученика и истраживачке активности које од њих очекује (преглед литературе, упоређивање, категорисање, анализа, синтеза итд). Самосталност и одговорност ученика за сопствено учење у онлине окружењу, је у том смислу много већа него у класичном облику наставе.

- **садржај наставе и учења се посматра тематски, кроз веће целине**

Активност за ученике се организује око једне главне теме, питања, идеје, пројекта. У глобалном планирању наставе, Други светски рат је тема која се операционализује кроз 4 наставне јединице. Реферат о Другом светском рату, као главна активност ученика, наставнику ће говорити и да ли је ученик препознао важне датуме, политичке и друштвене околности рата, последице рата (а што може бити предмет учења током појединачних наставних јединица). Активности ученика се односе на претраживање, критички одабир релевантних информација и њихово представљање кроз реферат, презентацију, аудио или видео снимак, стрип, инфографику и сл. У случају да пишу реферат или есеј, ученици ће морати да овладају принципима организације текста на одређеној платформи, принципима навођења литературе и начина цитирања, уметања фотографија у текст и сл. У случају да ученици креирају инфографику, мораће да савладају основне принципе о визуелизацији података. У том смислу, ученици да би урадили једну активност креирану за учење у онлине окружењу треба да изађу из оквира једног предмета и решење потраже у комбинацији онога што знају из различитих предмета и области учења.

- **повратна информација наставника има функцију усмеравања процеса учења**

Повратна информација наставника у онлине окружењу не обухвата само повратну информацију о завршној активности, већ има формативни карактер, усмерава и води процес истраживања, критичког промишљања и *процес* израде завршне активности. Повратна информација наставника зато има функцију упутства којима се дефинишу кораци које ученици требају предузети како би урадили тражену активност.

2. Уважавање личног контекста ученика

Питање избора одређене рачунарске технологије и платформе за учење одређено је личним карактеристикама ученика, у погледу општих и специфичних компетенција за коришћење рачунара, али и у погледу начина на који организују сопствено учење (актуелне навике ученика у погледу учења). Резултати истраживања на ову тему показују да ученици старијих разреда успешније користе могућности учења на даљину, пре свега јер имају боље развијене способности планирања и организације учења, тражења додатних информација на интернету, критичког одабира информација, развијања стратегије учења, доношења одлука и уопште самоконтроле и саморегулације сопственог учења.

Међутим, постојеће друштвене околности доносе промене у животу свих учесника образовно-васпитног рада. Зато треба уважити чињеницу да многе потребе ученика (али и наставника и родитеља) могу бити у већој или мањој мери угрожене, те утицати на постојеће обрасце понашања или начине њиховог функционисања. **Због тога флексибилност, подршка и охрабрење, сврсисходност и смисленост треба да воде све активности и процес (само)учења свих учесника образовно-васпитног процеса.**

Симка Вукојевић, педагог